

Оновлений погляд на романтичну прозу

Янковська Ж. Фольклоризм української романтичної прози: монографія. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. – 591 с.

Із постанням нових підходів і методів дослідження літератури, у тому числі й у її взаємозв'язках із фольклором, сьогодні з'являються наукові розвідки, які дозволяють повному розуміти й осмислювати відомі твори. Це стосується й щойно виданої монографії Ж. Янковської "Фольклоризм української романтичної прози". Праця поглиблює аналітичні спроможності до більш глибокого прочитання прозових творів зазначеного періоду на рівні не лише фольклористики та літературознавства, але й етнофілософії, етнокультурології, етнолінгвістики й інших гуманітарних наук.

Дослідниця підставово узагальнює й укладає періодизацію вивчення фольклорно-літературних зв'язків від початку ХІХ ст. і до сучасності, демонструючи ґрунтовну науково-теоретичну базу, а також осмислює та змістовно доповнює поняття "фольклоризм" ("фольклоризм літератури") – і як термін, і як явище. Як бачимо, із часів виникнення це поняття ніби розшарувалося й зараз щодо літературних творів може бути досліджене на різних рівнях, які й простежено на прикладі романтичної прози (власне, це й склало основу концепції монографії). Щоразу інакші підходи до розуміння цього терміна, очевидно, зумовили й, відповідно, велику кількість його характерологічних класифікацій, які Ж. Янковська намагається систематизувати й проаналізувати. У першому розділі роботи ґрунтовно окреслено також основні методи та методологічні принципи вивчення фольклорно-літературних взаємозв'язків загалом і в зазначеній праці зокрема.

Джерельну базу, як і об'єкт дослідження, склали прозові твори М. Гоголя, Г. Квітки-Основ'яненка, Ганни Барвінок, О. Стороженка, М. Шашкевича, П. Куліша, Марка Вовчка. Чітке окреслення у праці об'єкта й предмета вивчення виводить їх поза рамки можливої дискусії.

Другий розділ засвідчує співдію усної та авторської творчості у генологічній сфері, зокрема, у зазначений період – на рівні жанротворення, адже основою літературних прозових жанрів, як відомо, стали сформовані раніше жанри фольклорні. Дуже вагомим джерелом у цьому напрямку дослідження стали для авторки праці І. Денисюка. Особливо цікаво простежено трансформацію в літературі образу оповідача/розповідача як одного із елементів стилетворчості.

Наступним етапом у роботі стало вивчення міфологічного фольклоризму (міфологізму) української романтичної прози. Встановлення семантико-змістової ко-

реляції на рівні міфологічних мотивів, тем, образів (міфологем/міфем), що трансформувалися в авторські твори через посередництво фольклору, зумовило цікаві ремінісценції у напрямку від уснословесних творів в авторських.

Пошук ще більш глибоких змістових зв'язків у системі фольклор-література простежено в зазначеній праці на рівні рецепції архетипів та архетипних образів. Надзвичайно продуктивним тут виявився універсально-буттєвий концепт "Дім – Поле – Храм", досить ґрунтовно відображений у романтичній прозі, що відображає народносвітоглядні принципи на рівні сталих національних топосів. Архетипні образи (Мудрого Старого, хліба, дороги, воріт, сорочки) простежено на паралелі – у народній культурній традиції та в літературній творчості, що вияскравило дуже цікаві аспекти порівнянь.

В останньому розділі праці авторка аналізує фольклоризм прози 30-60-х років ХІХ ст. із точки зору освоєння нею лінгвостилістичних (формальних) засобів усної словесності, які, будучи вплетеними у канву твору, увиразнюють єдність змісту і форми. Цей рівень фольклоризму проявляється головним чином через рецепції лексем, фразеологізмів, паремій, інших синтаксичних і стилістичних засобів та фігур, тим самим обслуговуючи сферу стилізації.

Монографія Ж. Янковської становить цікавий, оновлений погляд на художню прозу доби романтизму, дозволяє більш глибоко, "стереоскопічно" зрозуміти відображені явища, які до цього уявлялися "площинно". Важливо те, що у праці простежено загальні теоретико-дослідницькі тенденції аналізу фольклоризму авторської прози цілого літературного напрямку і періоду (із достатньою прикладною базою), із його певними характеристиками. Таким чином, фактично створено інтеграційну, комплексну базу для аналізу фольклоризму авторської творчості й інших літературних періодів чи творів (творчості) окремих письменників, звичайно, із урахуванням особливостей часу. Тому можемо стверджувати, що праця Ж. Янковської є вагомим словом у дослідженні фольклорно-літературних зв'язків.

Валентина БАРЧАН